

Emil Antoniszyn

Uniwersytet Opolski

ZNACZENIE MIĘDZYNARODOWYCH STANDARDÓW RACHUNKOWOŚCI W POLSKIEJ POLITYCE FINANSOWEJ

Streszczenie: Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR) to standardy uznane na gruncie międzynarodowym, stanowiące fundament zasad i metod rachunkowości funkcjonujących na świecie. Celem *International Accounting Standards* (IAS) jest to, aby sprawozdania sporządzone przy ich zastosowaniu dostarczały różnym odbiorcom zewnętrznym obiektywnych, rzetelnych i porównywalnych informacji o sytuacji finansowej danej jednostki, wynikach jej działalności i przepływach środków pieniężnych. MSR-y uznawane są w świecie za powszechnie akceptowany na międzynarodowych rynkach wzorzec. Świadczy o tym poparcie dla MSR-ów takich liczących się instytucji, jak np. Bank Światowy, Komisja Europejska, Międzynarodowa Organizacja Komisji Papierów Wartościowych (IOSCO) czy Komisja Papierów Wartościowych USA (SEC). Międzynarodowe Standardy Rachunkowości zostały przyjęte przez poszczególne państwa w różnym zakresie. W Polsce bezwzględnie obowiązujące są przepisy ustawy o rachunkowości (ustawa o rachunkowości z 29 września 1994 r. z późn. zm., DzU nr 121, poz. 591).

Słowa kluczowe: MSR, polityka finansowa, instrumenty, harmonizacja, koordynacja.

1. Wstęp

Polityka finansowa rozumiana jest jako jeden z rodzajów polityki państwa, obok polityki społecznej i ekonomicznej. Jest ona zarazem w znacznym stopniu odbiciem finansowym polityki społecznej i ekonomicznej, a z drugiej strony spełnia tym lepiej swoje funkcje, im lepiej będzie służyć osiągnięciu ich podstawowych celów. Nie oznacza to jednak, że ma być wyłącznie odbiciem polityki społecznej i ekonomicznej, z założenia biernym. Współtworzy ona bowiem, a w gospodarce rynkowej wręcz kształtuje i determinuje, założenia polityki ekonomicznej i społecznej. Zasadne zatem będzie przyjęcie założenia, że znaczenie polityki finansowej jest tym większe, im większy jest zakres gospodarki rynkowej oraz finansów publicznych i finansów przedsiębiorstw. W polityce finansowej mamy do czynienia z ustaleniem celów i środków ich realizacji (instrumentów tej polityki). Jedne i drugie mają charakter finansowy. Instrumentami tworzenia polityki finansowej są więc takie środki, jak: ustalenie norm planistycznych (programowanie i planowanie finansowe) oraz ustalenie norm prawa, zwanych normami ogólnymi (prawo finansowe), ustalenie norm

indywidualnych (akty i orzeczenia prawno-finansowe) oraz polityka informacyjna z zakresu finansów. Polityka finansowa bowiem może być bardziej lub mniej wyartykułowana, może być bardziej lub mniej konsekwentna, ale jej skuteczność uzależniona jest od sprawnego funkcjonowania informacji finansowej. UE kładzie więc duży nacisk na rozwój, harmonizację i standaryzację sprawozdawczości finansowej, głównie z zakresu rachunkowości. Choć pojęcia harmonizacji i standaryzacji zasad rachunkowości są często stosowane zamiennie, podaje się w literaturze odrębne definicje obu pojęć. Na przykład P. Walton, A. Haller i B. Raffrournier definiują **harmonizację** jako: sformułowanie używane w rachunkowości międzynarodowej dla określenia procesu redukcowania różnic w sprawozdawczości między krajami. Celem harmonizacji, według C. Roberta, P. Weetmana i P. Gordona, jest ograniczenie liczby stosowanych praktyk rachunkowości, w drodze opracowania takiego ich zestawu, w obrębie którego podmioty mogą wybierać poszczególne rozwiązania co do określonych zasad rachunkowości. Rezultatem takiego podejścia jest uzyskanie harmonii, dzięki której np. różnice występujące między przedsiębiorstwami są łatwe do zidentyfikowania. Harmonia ta może wynikać z naturalnego procesu zmian wywołanego przez czynniki kulturowe, rozwój gospodarczy, rosnącą wymianę handlową pomiędzy państwami, koncentrację kapitału w ramach potężnych korporacji czy rozwój międzynarodowych rynków finansowych. Podstawą tej kooperacji w skali globalnej jest rozwinięta sprawozdawczość finansowa mieszcząca się w ramach międzynarodowej ekonomicznej polityki koordynacyjnej, jak: polityka pieniężna USA i UE oraz kooperacja monetarna, międzynarodowa polityka fiskalna, kooperacja podatkowa, szczególnie między USA i UE, czy planowanie przepływów pieniężnych między USA i UE¹. Z kolei C. Nobes definiuje harmonizację jako proces zwiększenia porównywalności praktyk rachunkowości poprzez ustalenie granic co do stopnia ich zróżnicowania. Harmonizacja często utożsamiana jest z ponadnarodowymi regulacjami tworzonymi w Unii Europejskiej². P. Walton, A. Haller i B. Raffrournier definiują **standaryzację** jako stosowanie dokładnie tych samych reguł. Ze standaryzacją mamy do czynienia wówczas, gdy wszystkie zainteresowane strony stosują bardzo zbliżone bądź nawet identyczne praktyki rachunkowości. Efektem standaryzacji jest ujednoczenie zasad rachunkowości stosowanej przez przedsiębiorstwa. C. Nobes uważa, że standaryzacja wydaje się sugerować narzucenie bardziej sztywnego i wąskiego zestawu reguł (aniżeli harmonizacja). Standaryzację utożsamia się często z Międzynarodowym Komitetem Standardów Rachunkowości. Warto ponadto nawiązać do pojęcia koordynacji sprawozdawczości finansowej. Koordynacja tego rodzaju jest pojęciem szerszym i mieszczącym w sobie harmonizację. Często pojęcia te są stosowane zamiennie. Problem ten wymaga jednak odrębnego zbadania, co przekracza ramy tego artykułu.

¹ M. Carlberg, *International Economic Policy Coordination*, Springer, Berlin, Heidelberg, New York 2005.

² S. Surdykowska, *Rachunkowość międzynarodowa*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 1999, s. 73, 74.

2. Podstawy prawne harmonizacji MSR

W dziedzinie rachunkowości międzynarodowej cele harmonizacji i standaryzacji są takie same – chodzi o wyeliminowanie rozbieżności między sprawozdawczością finansową w różnych krajach³.

Konieczność harmonizacji zasad rachunkowości wynika z potrzeby:

- umiędzynarodowienia wymiany towarów i usług,
- globalizacji rynków kapitałowych,
- rozwoju wspólnot gospodarczych,
- pozyskiwania kapitału na giełdach innych państw,
- działalności takich organizacji, jak Bank Światowy czy Międzynarodowy Fundusz Walutowy.

Do argumentów popierających procesy harmonizacji należą:

- argumenty o charakterze ekonomicznym (przygotowanie sprawozdania według standardów innego kraju, w którym inwestujemy lub zamierzamy inwestować, jest kosztowne lub nawet niemożliwe, jeżeli w stosowanych zasadach rachunkowości występują znaczne różnice),
- argumenty dotyczące funkcjonowania międzynarodowego rynku kapitałowego (gdy istnieją znaczne różnice w praktyce rachunkowości, inwestowanie na rynkach innych państw jest połączone z dużym ryzykiem, wówczas inwestorzy ograniczają różnicowanie swojego portfela inwestycyjnego),
- argumenty związane z zawodową praktyką audytorską (harmonizacja daje oszczędności w zakresie przeliczania danych i prowadzenia księgowości),
- argumenty o charakterze politycznym (względy polityczne przemawiają za lepszą oceną wkładu jednostki w osiągnięcie celów gospodarczych i społecznych danego kraju, czemu sprzyja harmonizacja)⁴.

Do połowy 2002 r. MSR-y, opracowywane przez Komitet Międzynarodowych Standardów Rachunkowości z siedzibą w Londynie, nie miały charakteru obligatoryjnych przepisów prawa, były swego rodzaju wytycznymi dotyczącymi określonych zagadnień rachunkowości. Miały stanowić uzupełnienie zasad rachunkowości poszczególnych krajów, regulować te sprawy, których nie uwzględniono w prawie danego państwa. Jednakże 7 czerwca 2002 r. została podjęta przez Parlament Europejski uchwała, której przepisy wprowadzają obowiązek stosowania od 1 stycznia 2005 r. Międzynarodowych Standardów Rachunkowości we wszystkich spółkach giełdowych sporządzających skonsolidowane sprawozdania finansowe oraz w bankach. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej pociągnęło więc za sobą konieczność sporządzania sprawozdań finansowych według standardów międzynarodowych, a od 1 stycznia 2005 r. w wyżej wymienionych podmiotach gospodarczych.

³ E. Walińska, *Międzynarodowe Standardy Rachunkowości. Ogólne zasady pomiaru i prezentacji pozycji bilansu i rachunku wyników*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2005, s. 29.

⁴ *Harmonizacja rachunkowości*, red. D. Misińska, M. Kwiecień, AE, Wrocław 2000, s. 15.

Z dniem 27 sierpnia 2004 r. Sejm RP przyjął ustawę o zmianie dotychczasowej ustawy o rachunkowości. Dotychczas art. 10 ust. 3 ustawy mówił, że w przypadku braku szczegółowych uregulowań w ustawie o rachunkowości jednostka może się odwołać do Krajowych Standardów Rachunkowości, a gdy brakuje takowych, również do Międzynarodowych Standardów Rachunkowości. W znowelizowanej ustawie dopisano art. 2 ust. 3 ustawy, zgodnie z którym jednostki sporządzające sprawozdania finansowe według MSR-ów stosują przepisy ustawy o rachunkowości jedynie w zakresie nie uregulowanym przez standardy międzynarodowe.

Zgodnie z uregulowaniem unijnym (art. 4 Rozporządzenia WE), obowiązek sporządzania sprawozdań finansowych zgodnie z MSR-ami został przypisany emitentom papierów wartościowych dopuszczonych do publicznego obrotu w Polsce oraz wszelkim bankom⁵.

Według znowelizowanej ustawy, zaczynając od 2005 r., mogą być sporządzane zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) także:

- jednostkowe sprawozdania finansowe emitentów papierów wartościowych, którzy dopuszczeni są do publicznego obrotu w Polsce lub do obrotu na jednym z rynków regulowanych krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- jednostkowe i skonsolidowane sprawozdania finansowe emitentów papierów wartościowych, którzy ubiegają się o ich dopuszczenie do publicznego obrotu w Polsce lub do obrotu na jednym z rynków regulowanych krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- jednostkowe sprawozdania finansowe jednostek wchodzących w skład grupy kapitałowej, w której jednostka dominująca sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe zgodnie z MSR-ami,
- skonsolidowane sprawozdania finansowe jednostek, które wchodzi w skład grupy kapitałowej, a jednostka dominująca wyższego szczebla sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe zgodnie z MSR-ami,
- skonsolidowane sprawozdania finansowe emitentów wyłącznie dłużnych papierów wartościowych dopuszczonych do publicznego obrotu w Polsce lub do obrotu na jednym z rynków regulowanych krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego (począwszy od 2007 r., jest to już dla tych spółek obowiązek, a nie prawo).

A zatem od 1 stycznia 2005 r. spółki giełdowe i banki mają nie tylko obowiązek sporządzać skonsolidowane sprawozdanie finansowe według MSSF-ów, ale także prawo zadecydowania, w jakiej formie mają sporządzać własne sprawozdania jednostkowe oraz sprawozdania spółek wchodzących w skład ich grup kapitałowych. Prawo to przysługuje także mającym siedzibę w Polsce spółkom zależnym jednostek dominujących, których papiery wartościowe są dopuszczone do publicznego obrotu

⁵ Rozporządzenie (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 lipca 2002 r. (DzU L 243 z 11.09.2002 – art. 4).

w Unii Europejskiej⁶. „Od 1 stycznia rozpoczęła się nowa era – era wspólnego języka sprawozdawczości finansowej w Europie. Era ekscytująca, niosąca wiele możliwości i szans, lecz również wyzwań” – oto wypowiedź Zbigniewa Adamkiewicza z firmy Deloitte, należącej do „Wielkiej Piątki” firm audytorskich i konsultingowych⁷.

Pojęcie **standardu** rachunkowości pojawiło się najpierw w krajach anglosaskich (USA i Wielkiej Brytanii) i oznaczało wzorzec, normę wydawaną przez krajowe gremia eksperckie rachunkowości i przez przedstawicieli nauki, co poprzedzone było długim okresem badań i konsultacji z udziałem praktyków⁸.

Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR) to standardy uznane na gruncie międzynarodowym i stanowiące fundament zasad i metod rachunkowości funkcjonujących na świecie. Mają one za zadanie ułatwić ekonomiczne i gospodarcze powiązania między różnymi państwami poprzez standaryzację i harmonizację rozwiązań stosowanych w rachunkowości poszczególnych krajów⁹. Celem *International Accounting Standards* (IAS) jest to, aby sprawozdania sporządzone przy ich zastosowaniu dostarczały różnym odbiorcom zewnętrznym obiektywnych, rzetelnych i porównywalnych informacji o sytuacji finansowej danej jednostki, wynikach jej działalności i przepływach środków pieniężnych.

MSR-y uznawane są w świecie za powszechnie akceptowany na międzynarodowych rynkach wzorzec. Świadczy o tym m.in. poparcie dla MSR-ów takich liczących się instytucji, jak: Bank Światowy, Komisja Europejska, Międzynarodowa Organizacja Komisji Papierów Wartościowych (IOSCO) czy Komisja Papierów Wartościowych USA (SEC)¹⁰. Międzynarodowe Standardy Rachunkowości zostały przyjęte przez poszczególne państwa w różnym zakresie. W wielu krajach funkcjonują jako krajowe standardy rachunkowości. W Polsce bezwzględnie obowiązujące są przepisy ustawy o rachunkowości.

Bank Światowy zajął następujące stanowisko, jeżeli chodzi o zastosowanie standardów:

„W sytuacji braku doskonałych standardów narodowych Bank wymaga stosowania MSSF do sporządzania sprawozdań finansowych”¹¹.

Komisja Europejska w następujący sposób określa przydatność standardów: „MSSF są najlepszym punktem odniesienia dla każdego zestawu sprawozdań finan-

⁶ <http://www.wsiz.rzeszow.pl/publikacje/konferencja.html> - 5k (10.02.2006).

⁷ *Podręczny przewodnik po Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej*, Publikacja opracowana przez ekspertów Deloitte, Biblioteka prawna „Rzeczypospolitej”, s. 1.

⁸ J. Turyń, *Vademecum rachunkowości. Standardy rachunkowości MSR – US GAAP – Polskie ustawodawstwo*, Centrum Doradztwa i Informacji Difin Sp. z o.o., Warszawa 2003, s. 25.

⁹ M. Klimas, *Podręczna encyklopedia rachunkowości*, Poltext, Warszawa 1997, s. 307; <http://www.rachunkowoscfinanse.pl/slownik/standardy.php> (10.02.2006).

¹⁰ Tamże.

¹¹ <http://www.piri.pl/pol/mtgs/mssf.pdf> (03.02.2007).

sowych, który umożliwia firmom [...] pozyskiwanie kapitału na rynkach międzynarodowych”¹².

Komisja Papierów Wartościowych USA (SEC – *Securities and Exchange Commission*) w następujący sposób wyraża swoją opinię na temat IAS: „Komisja popiera wysiłki International Accounting Standards Committee zmierzające do najszybszego stworzenia standardów rachunkowości, które mogłyby być stosowane przy sporządzaniu sprawozdań finansowych dla celów zagranicznych ofert”¹³.

3. MSR-y jako instrument polityki finansowej państwa

Obecnie MSR-y są akceptowane w bardzo wielu państwach, o czym świadczą przytoczone przykłady:

- 65 krajów świata wymaga, aby spółki notowane na giełdach tych państw stosowały MSSF-y,
- Arabskie Stowarzyszenie Dyplomowanych Księgowych, które zrzesza księgowych z 22 państw arabskich, wydało opinię, że stosowanie MSR-ów przyczyni się do wzrostu gospodarczego w regionie,

¹² Tamże.

¹³ W 1995 r., kiedy Unia Europejska postanowiła włączyć się do nurtu międzynarodowej standaryzacji, musiała wybrać pomiędzy MSR-ami a US GAAP (Amerykańskie Powszechnie Akceptowane Standardy Rachunkowości). Komisja Papierów Wartościowych i Giełdy Stanów Zjednoczonych (SEC) i przeważająca część ekspertów rachunkowości USA opowiadała się po stronie US GAAP, jako mających merytoryczną i praktyczną przewagę nad MSR-ami. SEC nie wyrażała zgody na dopuszczenie do publicznego obrotu akcji spółek, których sprawozdań nie zbadano pod względem zgodności z US GAAP. Prowadzono badania mające pokazać różnice pomiędzy MSR-ami a US GAAP. SEC sformułowała trzy warunki, jakie muszą spełniać standardy IAS, aby mogły być akceptowane dla zagranicznych emitentów papierów wartościowych: 1) standardy muszą zawierać zestaw definicji, które staną się powszechnie akceptowaną bazą rachunkowości; 2) muszą być wysokiej jakości (zapewniać porównywalność i przejrzystość); 3) muszą być rygorystycznie stosowane i interpretowane. Pomimo powyższych postulatów SEC Unia Europejska uznała, iż zbyt silny jest wpływ tej organizacji na US GAAP. Nie mogłaby zatem mieć istotnego wpływu na kształtowanie standardów amerykańskich. Mogła natomiast liczyć na ustępstwa ze strony Rady MSR, czego przejawem było zaproponowanie Komisji Europejskiej „fotelu” obserwatora przy Zarządzie IASC. To skłoniło Komisję Europejską ku MSR-om. Korzyści odniosła zatem zarówno UE, jak i RMSR, gdyż dla pierwszej oznaczało to istotny wpływ na kształt MSR-ów, dla drugiej wiązało się z podniesieniem rangi MSSF-ów na szczeblu międzynarodowym. Dopiero od roku 2000 SEC zaczęła poszukiwać kompromisu co do przedstawiania sprawozdań według MSR-ów przez spółki zagraniczne. Jednocześnie zgłosiła postulat, aby IAS dostarczały tyłu informacji, ile można uzyskać ze sprawozdań sporządzonych według US GAAP. „I nie chodzi o to, aby zawierały regulacje identyczne, ale aby były to regulacje równie wysokiej jakości”, A. Marszał, *Kierunki harmonizacji regulacji rachunkowości w Unii Europejskiej*, [w:] *Historia, współczesność i perspektywy rachunkowości w Polsce*, red. S. Sojak, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń 2003, s. 422; K. Grabiński, M. Kędzior, *Główne kierunki harmonizacji standardów rachunkowości na świecie*, [w:] *Standardy rachunkowości wobec wyzwań współczesnej gospodarki, T. II. Analiza standardów rachunkowości*, red. Z. Messner, AE, Katowice 2006, s. 155; *Rachunkowość polska na tle regulacji międzynarodowych*, red. M. Walczak, Katedra Rachunkowości Uniwersytetu Łódzkiego, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce Oddział Okręgowy w Łodzi, Łódź 2002, s. 12 i dalsze.

- Światowa Organizacja Handlu na kongresie w Singapurze w 1996 r. wyraziła oficjalne poparcie dla działalności KMSR,
- MSR-y stosuje wiele państw afrykańskich,
- znaczna część państw byłego ZSRR przyjęła MSSF-y (np. Kazachstan, Mołdawia, Ukraina),
- na wielu giełdach papierów wartościowych (np. Londyn, Amsterdam, Zurych, Tajlandia, Frankfurt, Hongkong, Rzym, Malezja) spółki są zwolnione z obowiązku publikowania sprawozdań finansowych według zasad krajowych, gdy sporządzają je zgodnie z IAS.

Unia Europejska podjęła kilka działań, aby dostosować Dyrektywy UE do MSR-ów¹⁴.

Natomiast w Polsce korzyści firm z wdrożenia MSR-ów trzeba postrzegać bardziej perspektywicznie i strategicznie. Po pewnym czasie firmy te wejdą do światowej elity przedsiębiorstw liczących się w międzynarodowym biznesie. Opinia ta wydaje się być ze wszech miar uzasadniona. Mówiąc o korzyściach wynikających z wdrożenia MSR-ów, należy przede wszystkim podkreślić, że stosujące je firmy będą mogły wejść na nowe rynki, pozyskać nowych kontrahentów dzięki porównywalności sprawozdań, a zatem większej przejrzystości firmy. Ponadto będą miały możliwość pozyskiwania kapitału innego niż akcyjny. Istotną zmianą w wyniku stosowania MSR-ów będzie zmiana metod wyceny, a zatem wpływ na wyniki finansowe firmy, co może w krótkim okresie istotnie zmieniać wartość aktywów będących w posiadaniu akcjonariuszy. W Polsce nie ma jeszcze praktyki ich sporządzania, a same standardy pozwalają na pewną dowolność sporządzania elementów sprawozdań. W MSSF-ach nie ma ani gotowych wzorów, ani listy, co powinno się znaleźć w sprawozdaniu. Jest większa dowolność, możliwość interpretacji. MSR-y mówią: *ja ci radzę, zrób, jak chcesz, ale uważam, że powinno być tak i tak*¹⁵. W opublikowanym pod koniec 2005 r. raporcie Banku Światowego, odnoszącym się do stosowania Międzynarodowych Standardów Rachunkowości w Polsce, czytamy, iż opinie krążące wśród inwestorów na temat jakości sprawozdań finansowych nie są jednoznaczne. Według raportu jakość sprawozdań finansowych sporządzanych według standardów nie jest najlepsza, a w niektórych przypadkach podejrzewa się niezgodność z MSSF-ami, mimo zadeklarowania przez zarządy tych firm zgodności ze standardami¹⁶.

International Accounting Standards określają m.in.:

- sposób prezentacji danych finansowych oraz cechy jakościowe, jakie powinny spełniać sprawozdania finansowe, aby zawarte w nich informacje były w pełni użyteczne,
- metody wyceny poszczególnych pozycji aktywów i pasywów,

¹⁴ K. Grabiński, M. Kędzior, wyd. cyt., s. 149.

¹⁵ [http://www.gazetaprawna.pl/cykle/ksiegowosc.html?cykl_id=1&podcykl=14-87k\(10.02.2006\)](http://www.gazetaprawna.pl/cykle/ksiegowosc.html?cykl_id=1&podcykl=14-87k(10.02.2006))
– wypowiedź Zbigniewa Messnera – Prezesa Zarządu Głównego Stowarzyszenia Księgowych w Polsce.

¹⁶ http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/BuiltynMSSF_2005.1_PL.pdf (10.03.2007).

- rodzaj i zakres informacji, jakie powinny być ujawnione w sprawozdaniu finansowym¹⁷.

Standardy obejmują przedmiotowo zagadnienia dotyczące uznawania (tzn. wprowadzania do systemu) transakcji oraz zdarzeń, a także zasady dotyczące ich pomiaru i wyceny. Standardy nie opisują zasad ewidencji księgowej, dokumentów księgowych, nie ma w nich kont. Ważny jest efekt końcowy, przybierający postać sprawozdań finansowych, albowiem to one, produkty finalne rachunkowości, są przedmiotem analiz i decyzji zarządczych, a dane w nich zawarte winny być porównywalne z danymi pochodzącymi ze sprawozdań innych jednostek¹⁸.

Międzynarodowe Standardy Rachunkowości wydawane są, jak już wspomniano, przez **Komitet (Radę) Międzynarodowych Standardów Rachunkowości**. Uzupełnieniem IAS są również tworzone przez KMSR tzw. ramy konceptualne sporządzania i prezentacji sprawozdań finansowych oraz uzasadnienia i interpretacje dotyczące poszczególnych standardów, wydawane przez Stały Komitet ds. Interpretacji (SIC).

Założenia koncepcyjne (zatwierdzone przez Radę KMSR w kwietniu 1989 r. wciąż pozostają bez zmian)¹⁹ nie są jednym ze standardów, a KMSR nie wyklucza, iż w niektórych przypadkach może wystąpić sprzeczność z postanowieniami któregoś ze standardów. Jednakże żaden z przepisów zawartych w ramach konceptualnych nie jest nadrzędny w stosunku do postanowień zawartych w Międzynarodowych Standardach Rachunkowości i w momencie wystąpienia sprzeczności brane są pod uwagę postanowienia IAS. Ramy konceptualne określają jedynie problemy natury ogólnej, do których w sposób szczególny odnoszą się dane Międzynarodowe Standardy Rachunkowości²⁰.

Zarząd Komitetu Międzynarodowych Standardów Rachunkowości utworzył w 1997 r. Stały Komitet ds. Interpretacji. Celem tej instytucji było ułatwienie porównywalności sprawozdań finansowych w skali światowej, poprzez wydawanie interpretacji MSR-ów i MSSF-ów w kwestiach dotyczących spornych zagadnień rachunkowości. Wytyczne te dostarczały informacji o zagadnieniach w sposób niejasny regulowanych przez standard lub w ogóle nieregulowanych. Pełniły wobec standardów funkcję uzupełniającą, służą do aktualizacji czy szczegółowego przedstawienia określonych kwestii, bez konieczności modyfikacji MSR-ów²¹. W marcu 2002 r. dotychczasowy Stały Komitet ds. Interpretacji został zastąpiony przez Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (IFRIC). Cele nowego Komitetu pozostały bez zmian²².

¹⁷ <http://www.rachunkowoscfinanse.pl/slownik/standardy.php> (10.02.2006).

¹⁸ J. Turyna, wyd. cyt., s. 25.

¹⁹ http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/pl_PrzewodnikPoMSSF.pdf (10.03.2007).

²⁰ *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) obejmujące Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR) oraz Interpretacje według stanu na dzień 31 marca 2004 r.*, T. I, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2004, s. 55.

²¹ *Międzynarodowe Standardy Rachunkowości 1999*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 1999, s. 19.

²² *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)...* 2004, s. 21.

Istnieją następujące interpretacje SIC i IFRIC (na dzień 31 grudnia 2005 r.):

- SIC 7: *Wprowadzenie waluty euro* (dotyczy MSR 21);
- SIC 10: *Pomoc państwa – brak konkretnego powiązania z działalnością operacyjną* (dotyczy MSR 20);
- SIC 12: *Konsolidacja – jednostki specjalnego przeznaczenia* (dotyczy MSR 27);
- SIC 13: *Wspólnie kontrolowane jednostki – niepieniężny wkład wspólników* (dotyczy MSR 31);
- SIC 15: *Leasing operacyjny – specjalne oferty promocyjne* (dotyczy MSR 17);
- SIC 21: *Podatek dochodowy – odzyskanie wartości przeszacowanych aktywów, które nie podlegają amortyzacji* (dotyczy MSR 12);
- SIC 25: *Podatki dochodowe – zmiana statusu podatkowego jednostki gospodarczej lub jej udziałowców* (dotyczy MSR 12);
- SIC 27: *Ocena istoty transakcji wykorzystujących formę prawną leasingu* (dotyczy MSR 17);
- SIC 29: *Ujawnianie informacji – umowy na usługi koncesjonowane* (dotyczy MSR 1);
- SIC 31: *Przychody – transakcje barterowe związane z usługami reklamowymi* (dotyczy MSR 18);
- SIC 32: *Wartości niematerialne i prawne – koszty witryn internetowych* (dotyczy MSR 38)²³.

International Accounting Standards (MSR) oraz *International Financial Reporting Standards* (MSSF) mają ujednoczoną strukturę i składają się z następujących części: wprowadzenie, cel (istota problemu), zakres – przedmiotowy i podmiotowy, definicje, zasady uznawania pozycji związanych z omawianym problemem, zasady pomiaru wartości (wyceny i ustalania wyniku), zasady prezentacji informacji w sprawozdaniach, data wejścia w życie, załącznik (objaśnienia i przykłady), uzasadnienie przyjętych rozwiązań, przewodnik do wdrożenia standardu²⁴.

4. Wpływ MSR-ów na jakość sprawozdań finansowych

Jak już wspomniano, założenia koncepcyjne nie stanowią standardu, nie obejmują szczegółowych zagadnień wyceny czy ujawniania informacji, lecz odnoszą się do sprawozdań finansowych wszystkich podmiotów gospodarczych sektora państwowego czy prywatnego. Prezentują one zasady leżące u podstaw sporządzania i przedstawiania sprawozdań finansowych na potrzeby użytkowników zewnętrznych²⁵.

²³ Załącznik do Rozporządzenia Komisji (WE) Nr 1725/2003 z dnia 29 września 2003 r. (DzU L 261 z 13.10. 2003), s. 6; *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)...* 2004, s. 5.

²⁴ *Międzynarodowe Standardy Rachunkowości 2001*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2001.

²⁵ E. Walińska, *Międzynarodowe Standardy Rachunkowości...*, s. 47; *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)...* 2004, s. 55.

Sprawozdanie finansowe ma na celu dostarczenie wszelkim użytkownikom informacji, danych o sytuacji finansowej, wynikach działalności oraz zmianach sytuacji finansowej. W tab. 1 przedstawiono rodzaje informacji dostarczanych przez sprawozdania oraz ich przydatność.

Sprawozdania finansowe stanowią swego rodzaju ocenę kierownictwa jednostki – jego umiejętności zarządzania i podejmowania decyzji gospodarczych, albowiem wyniki działalności zawarte w sprawozdaniach są wyrazem ich umiejętności kierowniczych²⁶.

Tabela 1. Przydatność informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych

Rodzaj informacji	Przydatność informacji
Informacje o zasobach ekonomicznych	<ul style="list-style-type: none"> przewidywanie zdolności do wypracowywania środków pieniężnych i ich ekwiwalentów
Informacje o strukturze finansowej	<ul style="list-style-type: none"> przewidywanie potrzeb kredytowych, prognozowanie sposobu rozdziału przyszłych zysków pomiędzy inwestorów, przewidywanie zdolności do dalszego pozyskiwania źródeł finansowania
Informacje o płynności i wypłacalności*	<ul style="list-style-type: none"> przewidywanie zdolności do terminowego regulowania zobowiązań

* Przez płynność rozumie się zdolność do generowania środków pieniężnych w krótkim okresie, przez wypłacalność rozumie się dostępność środków pieniężnych w długim okresie.

Źródło: opracowano na podstawie *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)*... 2004, s. 59.

Sprawozdania finansowe, jak już wspomniano, służą zaspokojeniu potrzeb informacyjnych różnych odbiorców. W tab. 2 przedstawiono użytkowników informacji i ich potrzeby informacyjne.

Ponieważ inwestorzy, wnosząc posiadany kapitał do danej jednostki gospodarczej, ponoszą ryzyko, powszechnie uważa się, że jeżeli sporządzone sprawozdanie finansowe w pełni zaspokaja ich potrzeby informacyjne, to zaspokaja je również wobec innych użytkowników informacji.

O **przydatności informacji** generowanych przez sprawozdanie decydują takie **cechy jakościowe** (które muszą być spełniane), jak:

- **zrozumiałość** – oznacza, że użytkownicy informacji posiadający określoną wiedzę z zakresu zarządzania i rachunkowości umieją zrozumieć zawarte w sprawozdaniu dane;
- **przydatność** – sprawozdanie jest przydatne, jeśli umożliwia wyciągnięcie z niego informacji potrzebnych do podjęcia decyzji oraz pozwala ocenić przeszłe, teraźniejsze i przyszłe zdarzenia, skorygować bądź potwierdzić dotychczasowe

²⁶ *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)*... 2004, s. 59.

Tabela 2. Użytkownicy sprawozdań finansowych i ich potrzeby informacyjne

Użytkownicy	Potrzeby informacyjne	Zadawane pytania
Inwestorzy	Interesują ich informacje o możliwościach zarobkowych, sytuacji finansowej oraz efektywności jednostki	Czy nabyć/utrzymać/zbyć dane inwestycje? Czy dywidendy zostaną wypłacone?
Pracownicy	Dwie główne potrzeby informacyjne: • ocena pewności zatrudnienia; • ocena poziomu wynagrodzeń w celu ewentualnych negocjacji podwyżek	Czy wynagrodzenia zostaną wypłacone? Czy tworzone będą nowe miejsca pracy?
Kredytodawcy	Interesują ich informacje o sytuacji finansowej jednostki i sprawności jej działania	Czy kredyty zostaną spłacone w określonym terminie wraz z odsetkami?
Dostawcy i inni wierzyciele	Zainteresowani płynnością finansową przedsiębiorstwa	Czy należności zostaną zapłacone w terminie?
Klienci	Informacje o stabilności działalności przedsiębiorstwa	Czy jednostka będzie kontynuować działalność?
Rząd i agendy rządowe	Zainteresowane informacjami na temat prawidłowości naliczania i terminowości odprowadzania podatków, informacje statystyczne	Jaką politykę podatkową prowadzi wobec jednostki? W jakim stopniu jednostka uczestniczy w dochodzie narodowym? Jakie są informacje statystyczne?
Spółeczeństwo	Zainteresowane m.in. tym, czy zostanie zwiększone zatrudnienie	Jaki jest wpływ podmiotu na politykę lokalną poprzez liczbę zatrudnionych pracowników i wspieranie lokalnych dostawców?

Źródło: opracowano na podstawie pracy zbiorowej *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)...* 2004, s. 57, 58 oraz *Rachunkowość finansowa przedsiębiorstw według znowelizowanej ustawy o rachunkowości*. Cz. I, red. K. Sawicki, Wydawnictwo Ekspert, Wrocław 2001, s. 16.

oceny tych zdarzeń. Na przydatność informacji wpływ ma również ich istotność, czyli sposób, w jaki ich pominięcie czy zniekształcenie może wpłynąć na podejmowane decyzje gospodarcze;

- **wiarygodność** – oznacza, że zawarte w sprawozdaniu finansowym informacje są bezbłędne, bezstronne i wiernie odzwierciedlają rzeczywistość. Z wiarygodnością wiążą się takie zasady, jak: zasada wiernego odzwierciedlenia, przewagi treści ekonomicznej nad formą, kompletności, ostrożnej wyceny czy neutralności;
- **porównywalność** – oznacza, że czerpiąc informacje ze sprawozdania finansowego, jego użytkownicy powinni mieć możliwość porównywania danego sprawozdania ze sprawozdaniami innych podmiotów, a przez to możliwość oceny sytuacji finansowej, wyników działalności i zmiany sytuacji finansowej tej jednostki w stosunku do innych podmiotów²⁷.

W dobie globalizacji sprawozdawczość finansowa powinna być zorientowana na potrzeby nowego użytkownika – użytkownika globalnego. Jego wymagania rosną i obejmują, prócz tradycyjnych cech jakościowych dostarczanych informacji (takich jak wiarygodność, zrozumiałość czy przydatność), potrzeby wynikające z funkcjonowania w otoczeniu międzynarodowym. Do potrzeb tych należy minimalizacja kosztów związanych z przygotowaniem i interpretacją informacji finansowych (co raz częściej również niefinansowych) przez jednostki, którym przyszło działać w obszarze oddziaływania odmiennych systemów rachunkowości (użytkownicy sprawozdań muszą znać rozbieżności poszczególnych systemów, aby móc odpowiednio ocenić ich wpływ na sytuację ekonomiczną jednostki). Ewentualne zakłócenia komunikacyjne są źródłem generowania dodatkowych kosztów (związanych np. z podejmowaniem błędnych decyzji wynikających ze złej interpretacji informacji) i zmniejszają efektywność wykorzystania globalnych zasobów ekonomicznych²⁸.

5. Sprawozdawczość finansowa jako podstawa do oceny prowadzonej polityki finansowej państwa

Do podstawowych składników służących bezpośrednio do oceny sytuacji finansowej jednostki należą w bilansie aktywa, zobowiązania oraz kapitał własny. W rachunku wyników do oceny zysków i strat jednostki służą przychody i koszty. Zmiany w pozycjach bilansu oraz składnikach rachunku zysków i strat obrazuje zaś sprawozdanie z przepływu środków pieniężnych. **Składnik aktywów** definiuje się

²⁷ M. Sobolewska, *Rachunkowość po nowelizacji w praktyce. Stan prawny na dzień 8 kwietnia 2004 r.*, Grupa Wydawnicza INFOR Sp. z o.o. Warszawa, s. 92, 93; B. Micherda, *Problemy wiarygodności sprawozdania finansowego*, Centrum Doradztwa i Informacji Difin Sp. z o.o., Warszawa 2006, s. 15; *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)*... 2004, s. 61 i dalsze.

²⁸ *Meritum. Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa 2006*, T. I, Praca zespołowa (red. prowadzący Beata Wawrzyńczyk-Jędryka, red. merytoryczny dr hab. Ewa Walińska, red. techniczny Bożena Trągarska), Dom Wydawniczy ABC, Oddział Polskich Wydawnictw Profesjonalnych Spółka z o.o., Warszawa 2006, s. 123, 124.

następująco: to kontrolowany przez jednostkę gospodarczą zasób powstały w wyniku zaistniałych w przeszłości zdarzeń, z którego posiadania przewiduje się osiągnięcie w przyszłości korzyści ekonomicznych²⁹. Definicja aktywów występująca w ustawie o rachunkowości jest niemal identyczna, przy czym w art. 3 ust. 4 ustawy podano warunki, z których jeden musi być spełniony, aby jednostka mogła zaliczyć przyjęty do używania obcy środek trwały czy też wartości niematerialne i prawne do swych aktywów. W założeniach koncepcyjnych ta kwestia została pominięta³⁰.

O ocenie wiarygodności i użyteczności rachunkowości stanowią różnego rodzaju konwencje rachunkowości, które wynikają z różnych norm zwyczajowych, tradycji, ustaw o charakterze krajowym, Międzynarodowych Standardów Rachunkowości czy dyrektyw Unii Europejskiej. Do podstawowych zasad rachunkowości należą:

- **Zasada kontynuacji działalności** – kierownictwo podmiotu gospodarczego winno, przy sporządzaniu sprawozdania finansowego, domniemywać kontynuowanie przez przedsiębiorstwo działalności w dającej się przewidzieć przyszłości. Wyjątkiem jest sytuacja, kiedy kierownictwo ma zamiar zaniechać prowadzenia działalności lub dokonać likwidacji jednostki, bądź też nie ma żadnej realistycznej alternatywy.
- **Zasada memoriału** – transakcje i zdarzenia winny być ujmowane z chwilą ich wystąpienia (a nie w momencie otrzymania lub zapłaty środków pieniężnych lub ich ekwiwalentów) oraz wykazane w księgach rachunkowych i sprawozdaniu finansowym okresu, którego dotyczą.
- **Zasada ciągłości prezentacji** – grupowanie i prezentacja pozycji finansowych powinny być utrzymywane w kolejnych okresach w niezmienionej formie. Wyjątkiem jest:
 - znaczna zmiana rodzaju prowadzonej działalności lub sytuacja, w której zmiana spowodowałaby przyjęcie bardziej prawidłowego sposobu prezentacji zdarzeń lub transakcji;
 - potrzeba zmiany wynikająca z któregoś z Międzynarodowych Standardów Rachunkowości lub którejś z interpretacji.
- **Zasada istotności i agregowania** – poszczególne elementy i pozycje sprawozdania finansowego powinny być wykazywane oddzielnie, jeżeli są istotne i znaczące. Nieznaczące kwoty o podobnym charakterze lub funkcji powinny być łączone.
- **Zasada zakazu kompensat** – nie można kompensować różnych co do rodzaju aktywów i pasywów oraz przychodów lub związanych z nimi kosztów, z wyjątkiem sytuacji, gdy jest to dopuszczone bądź wymagane przez standard lub interpretację.
- **Zasada przedstawiania danych porównawczych** – należy ujawniać dane porównawcze, które dotyczą poprzedniego okresu, w odniesieniu do wszystkich

²⁹ Tamże, s. 67.

³⁰ Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. po nowelizacji (DzU 2002 nr 76, poz. 694 – art. 3 ust. 4) oraz J. Turyna, wyd. cyt., s. 49.

zawartych w sprawozdaniu finansowym danych liczbowych, z wyjątkiem sytuacji, gdy standard bądź interpretacja dopuszcza ich nieujawnianie. Jeśli dane porównawcze przydatne są dla zrozumienia sprawozdania za bieżący okres rachunkowy, powinny być przedstawione także w części opisowej.

Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 1, dotyczący prezentacji sprawozdań finansowych, zawiera jedynie ogólne wytyczne na temat sprawozdań, szczegółowych informacji można natomiast szukać w treści poszczególnych standardów. Przedsiębiorstwa sporządzające sprawozdanie zgodnie z MSSF-ami mogą, opierając się na ogólnych wymogach, określić formularze sprawozdawcze, biorąc pod uwagę przede wszystkim użyteczność przedstawianych w nich informacji. W ustawie o rachunkowości natomiast pozycje poszczególnych sprawozdań są określone dokładnie w jej załącznikach³¹. Poniżej przyjrzymy się różnicom, jakie występują w polskiej ustawie o rachunkowości oraz w standardach międzynarodowych.

Według MSR 1, jeżeli jednostka gospodarcza dokonuje podziału aktywów na obrotowe i trwałe, należy zaliczyć do **aktywów krótkoterminowych** dany składnik, jeżeli:

- jednostka spodziewa się, że zostanie on zrealizowany lub przeznaczony do sprzedaży lub zużycia w toku normalnej działalności gospodarczej operacyjnej podmiotu;
- jest on własnością jednostki z przeznaczeniem do obrotu lub na krótki okres i oczekuje się, że zostanie zrealizowany w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego;
- stanowi on część środków pieniężnych lub ich ekwiwalentów, co do której wykorzystania nie występują ograniczenia.

Wszystkie niewymienione wyżej aktywa należy zaliczyć do aktywów trwałych³².

Zobowiązanie podmiot gospodarczy powinien zaliczyć do grupy **zobowiązań krótkoterminowych**, jeżeli:

- jednostka gospodarcza spodziewa się jego uregulowania w toku normalnego cyklu operacyjnego jednostki;
- jest ono zobowiązaniem przeznaczonym w głównej mierze do obrotu;
- jest ono zobowiązaniem wymagalnym w okresie 12 miesięcy od dnia bilansowego;
- podmiot gospodarczy nie dysponuje bezwarunkowym prawem do odroczenia daty oddania zobowiązania w okresie dłuższym niż 12 miesięcy po dniu bilansowym.

Wszystkie niewymienione powyżej zobowiązania należy zaliczyć do zobowiązań trwałych.

³¹ <http://www.gazetaksiegowego.infor.pl/poradniki/224,1224,9,Mozliwosc-wyceny-przy-przejsciu-na-zasady-MSR.html> (28.10.2006).

³² *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)...* 2004, s. 721.

International Accounting Standard 1 określa również elementy, które powinny być zawarte bądź w **bilansie**, bądź w **informacji dodatkowej**. Do elementów tych zalicza się:

a) dla każdej grupy kapitału podstawowego:

- liczbę udziałów lub akcji, które składają się na zatwierdzony kapitał;
- liczbę wyemitowanych akcji, które zostały opłacone w całości oraz liczbę akcji w pełni nieopłaconych;
- wartość nominalną akcji, a jeśli jej nie posiadają – stwierdzenie informujące o tym fakcie;
- zestawienie o zmianie liczby akcji na początek i koniec roku;
- przywileje, prawa i ograniczenia, jakie wynikają z posiadania danej grupy akcji, wraz z ograniczeniami dotyczącymi podziału dywidend i zwrotu kapitału;
- akcje/udziały własne jednostki, jakie pozostają w jej posiadaniu lub należą do jednostek zależnych i jednostek stowarzyszonych;
- akcje zarezerwowane na potrzeby emisji związanych z realizacją opcji oraz umów sprzedaży, wraz z przedstawieniem warunków i kwot;

b) opis charakteru i przeznaczenia każdego kapitału rezerwowego, który wchodzi w skład kapitału własnego.

Podmiot, który nie posiada kapitału podstawowego, np. spółka cywilna, ujawnia informacje analogicznie, przedstawiając zmiany, jakie nastąpiły w ciągu okresu w każdej grupie kapitału własnego oraz w prawach, przywilejach i ograniczeniach związanych z każdą grupą kapitału.

Odbiorcy informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych banków są zainteresowani głównie:

- płynnością banku, a co za tym idzie – jego wypłacalnością,
- ryzykiem, jakie się wiąże z aktywami i zobowiązaniami zawartymi w pozycjach bilansu,
- innymi, nieuwjętymi w bilansie pozycjami.

Płynność (w przypadku banków) oznacza zdolność do udostępnienia odpowiednich środków finansowych, wymaganych do pokrycia depozytów i promes zobowiązań finansowych innego typu, w terminie ich wymagalności. Przez **wypłacalność** rozumie się utrzymanie nadwyżki aktywów nad zobowiązaniami i tym samym odpowiedniej wysokości kapitału własnego banku.

Ryzyko, jakie jest ponoszone przez bank, może wynikać z:

- zmian kursów walutowych,
- zmian stóp procentowych,
- zmian cen rynkowych,
- niewywiązania się kontrahentów z ich zobowiązań.

Tego typu zagrożenia znajdują odzwierciedlenie w sprawozdaniu finansowym banków, lecz dla jego użytkowników znacznie czytelniejszy jest obraz przedstawiony w postaci dołączonego komentarza, przedstawiającego sposób zarządzania ryzykiem związanym z działalnością banku oraz sposób jego kontroli.

Rachunek wyników to prezentacja finansowych efektów działalności jednostki, to wszystkie przychody i koszty, jakie uzyskała lub poniosła dana jednostka gospodarcza w danym okresie sprawozdawczym.

MSR 1 nie narzuca obligatoryjnego wzoru, zgodnie z którym winien być sporządzony rachunek zysków i strat. Wskazuje jednak pozycje, które powinny się znaleźć jako minimum w rachunku wyników. Należą do nich:

- przychody,
- koszty finansowe,
- udziały w zyskach i stratach jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach,
- obciążenia z tytułu podatków,
- kwota wykazująca zysk bądź stratę po opodatkowaniu dotyczących działalności zaniechanej oraz zysk lub stratę po opodatkowaniu, które wynikają z wyceny do wartości godziwej. Wartość godziwą pomniejsza się o koszty sprzedaży aktywów lub ich grup, które dotyczą działalności zaniechanej,
- zysk lub strata.

Oddzielnie winny być ujmowane, ze względu na charakter i kwotę, następujące pozycje przychodów i kosztów:

- odpisy aktualizujące wartość zapasów do ceny sprzedaży netto lub wartość rzeczowego majątku trwałego do wartości odzyskiwanej, a także odwrócenie tych zapisów,
- restrukturyzacja działalności podmiotu, a także rozwiązanie rezerw na koszty restrukturyzacji; zmniejszenia inwestycji oraz rzeczowego majątku trwałego,
- działalność, której jednostka zaniechała,
- uregulowanie dochodzonych na drodze sądowej roszczeń,
- inne rozwiązania rezerw, które nie zostały wyżej wymienione³³.

Ostatnia nowelizacja IAS 1 spowodowała usunięcie z rachunku wyników pozycji „zyski i straty nadzwyczajne”, a w konsekwencji pozycji „zysk lub strata na działalności operacyjnej”. Zyski i straty nadzwyczajne należy ująć w pozycjach pozostałych przychodów i kosztów³⁴.

MSR 1 wymaga, aby w rachunku zysków i strat bądź w informacji dodatkowej ujęte zostały koszty w układzie rodzajowym (wariant porównawczy) lub funkcjonalnym (wariant kalkulacyjny). Wybór jednego z wymienionych wariantów uzależniony jest od stopnia przydatności i wiarygodności danej formy prezentacji (ust. 88). Za bardziej użyteczny dla odbiorców informacji uważa się wariant kalkulacyjny, tj. podział kosztów na koszty wytworzenia sprzedanych produktów, koszty zarządu oraz koszty sprzedaży. Jednak ze względu na prostsze dokonywanie podziału kosztów na pozycje rodzajowe wariant porównawczy jest częściej stosowanym rozwiązaniem, zwłaszcza w małych przedsiębiorstwach. Jeżeli podmiot gospodarczy dokonuje pre-

³³ Tamże, ust. 87, s. 728 oraz A. Helin, *Sprawozdanie finansowe według MSSF zasady sporządzania i prezentacji*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2006, s. 97.

³⁴ Tamże, s. 97.

zentacji kosztów w układzie funkcjonalnym, zobowiązany jest do prezentacji w informacji dodatkowej struktury kosztów w układzie rodzajowym, z wyodrębnieniem amortyzacji i kosztów osobowych, albowiem według MSR 1 ujęcie kosztów w układzie rodzajowym jest użyteczne przy prognozowaniu przyszłych przepływów pieniężnych³⁵.

6. Podsumowanie

Sprawozdanie finansowe służy przede wszystkim do poznania sytuacji finansowej przez jego użytkowników, a głównie przez kierownictwo danej jednostki, jak też ze strony zwierzchnich organów państwowych. Jest to ważne, ponieważ organy te kształtują zakres informacji finansowych zarówno w kraju, jak i w skali międzynarodowej. Na tej podstawie kształtowana jest polityka informacyjna państwa w kluczowej sferze, jaką jest gospodarka. Aby ułatwić zrozumienie sprawozdań i jeszcze dokładniej i precyzyjniej określić sytuację danego podmiotu, niezbędne jest rozszerzenie informacji (podanie szczegółowych kwot) ujętych w poszczególnych częściach sprawozdania finansowego oraz ich uzupełnienie o informacje, które nie są zamieszczane w bilansie, rachunku wyników czy *cash flow*, a są niezbędne odbiorcy do uzyskania rzetelnej informacji. Zadaniem **informacji dodatkowej** jest więc (zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy) przedstawienie danych i objaśnień niezbędnych do tego, aby sprawozdanie finansowe rzetelnie i jasno przedstawiało sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy jednostki. Każda pozycja bilansu, rachunku wyników czy *cash flow*, do której w informacji dodatkowej znajduje się objaśnienie, powinna zawierać odnośnik o tym informujący. W art. 48 ust. 1 czytamy:

„Informacja dodatkowa powinna zawierać istotne dane i objaśnienia niezbędne do tego, aby sprawozdanie finansowe odpowiadało warunkom określonym w art. 4 ust. 1, a w szczególności obejmować:

1. Wprowadzenie do sprawozdania finansowego, zawierające opis przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny i sporządzenia sprawozdania finansowego w zakresie, w jakim ustawa pozostawia jednostce prawo wyboru, oraz przedstawienie przyczyn i skutków ich ewentualnych zmian w stosunku do roku poprzedzającego.

2. Dodatkowe informacje i objaśnienia:

a) do pozycji bilansu, rachunku zysków i strat, zestawienia zmian w kapitale (funduszu) własnym oraz rachunku przepływów za okresy sprawozdawcze objęte sprawozdaniem finansowym;

b) proponowany podział zysku lub pokrycia straty;

c) podstawowe informacje dotyczące pracowników i organów jednostki;

d) inne informacje istotne dla zrozumienia sprawozdania finansowego”³⁶.

³⁵ *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)*... 2004, s. 728.

³⁶ Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. po nowelizacji (DzU 2002 nr 76, poz. 694 – art. 48 ust. 1).

Zarówno w Międzynarodowych Standardach Rachunkowości, jak i w ustawie o rachunkowości nie przedstawiono wymaganych pozycji informacji dodatkowej dla takich jednostek, jak banki. Załącznik numer 1 ustawy wymienia jednak pozycje, które winny się znaleźć w dodatkowych objaśnieniach jednostek innych niż banki i instytucje ubezpieczeniowe. Polska, stając się dnia 1 maja 2004 r. członkiem Unii Europejskiej, wkroczyła w nową erę wspólnego języka sprawozdawczości finansowej w Europie. Wiązało się to jednocześnie z koniecznością nowelizacji polskiej ustawy o rachunkowości i zastosowaniem Międzynarodowych Standardów Rachunkowości we wszystkich spółkach giełdowych sporządzających skonsolidowane sprawozdania finansowe oraz w bankach. Dla tych firm oznaczało to otwarcie na świat, na nowe rynki zbytu, na nowych kontrahentów i nowy kapitał.

Proces zmian w polskiej sprawozdawczości finansowej ma charakter dynamiczny. Potwierdzeniem tego jest kolejna nowelizacja ustawy o rachunkowości z dnia 18 marca 2008 r. (DzU 2008 nr 63, poz. 393). Główne zmiany to doprecyzowanie niektórych pojęć bądź dostosowanie ich do zmieniających się warunków gospodarczych, potrzeba dostosowania polskiego prawa bilansowego do przepisów UE, wprowadzenie ułatwień dla MŚP, tj. tych, które nie podlegają obowiązkowemu audytowi, oraz zmiany metodologii konsolidowania sprawozdań finansowych w połączeniu ze zmianami niektórych definicji. Istotne jest w tej nowelizacji włączenie przepisów o usługowym prowadzeniu ksiąg rachunkowych, co jest szczególnie ważne dla uczelni prowadzących różne formy studiów, w tym podyplomowych z zakresu rachunkowości. W zakresie dostosowania polskiego prawa bilansowego do przepisów UE chodzi szczególnie o zgodność z dyrektywami:

- 78/660/EWG w sprawie rocznych jednostkowych sprawozdań finansowych,
- 83/349/EWG w sprawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek,
- 86/635/EWG w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych banków i instytucji finansowych,
- 91/674/EWG w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń.

Wprowadzenie tych regulacji UE wpłynie na zwiększenie solidarnej odpowiedzialności zarządów i rad nadzorczych bądź też innych organów nadzorujących spółki za szkody wyrządzone przez działanie lub jego zaniechanie stanowiące naruszenie obowiązku zapewnienia, aby sprawozdania finansowe spełniały wymogi zawarte w ustawie o rachunkowości.

Reasumując, można stwierdzić, że nasza polityka finansowa koncentruje się w ostatnich latach na harmonizacji i koordynacji polskiego prawa bilansowego w odniesieniu do standardów MSR i wymogów UE, co sprzyja podniesieniu jej poziomu, a w konsekwencji sprzyja rozwojowi gospodarczemu. Znaczenie tej polityki jest duże z tego względu, że wpływa na doskonalenie instrumentów, które określają jej realność i skuteczność.

Literatura

- Carlberg M., *International Economic Policy Coordination*, Springer Berlin, Heidelberg, New York 2005.
- Grabiński K., Kędzior M., *Główne kierunki harmonizacji standardów rachunkowości na świecie*, [w:] *Standardy rachunkowości wobec wyzwań współczesnej gospodarki*, T. II. *Analiza standardów rachunkowości*, red. Z. Messner, AE, Katowice 2006, s. 149.
- Harmonizacja rachunkowości*, red. D. Misińska, M. Kwiecień, AE, Wrocław 2000.
- Helin A., *Sprawozdanie finansowe według MSSF zasady sporządzania i prezentacji*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2006.
- Klimas M., *Podręczna encyklopedia rachunkowości*, Poltext, Warszawa 1997.
- Marszał A., *Kierunki harmonizacji regulacji rachunkowości w Unii Europejskiej*, [w:] *Historia, współczesność i perspektywy rachunkowości w Polsce*, red. S. Soják, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń 2003.
- Meritum. Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa 2006*, T. I, Praca zespołowa (red. prowadzący Beata Wawrzyńczak-Jędryka, red. merytoryczny dr hab. Ewa Walińska, red. techniczny Bożena Trągarska), Dom Wydawniczy ABC, Oddział Polskich Wydawnictw Profesjonalnych Spółka z o.o., Warszawa 2006.
- Micherda B., *Problemy wiarygodności sprawozdania finansowego*, Centrum Doradztwa i Informacji Difin Sp. z o.o., Warszawa 2006.
- Międzynarodowe Standardy Rachunkowości 1999*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 1999.
- Międzynarodowe Standardy Rachunkowości 2001*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2001.
- Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) obejmujące Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR) oraz Interpretacje według stanu na dzień 31 marca 2004 r.*, T. I, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2004.
- Podręczny przewodnik po Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej*, Publikacja opracowana przez ekspertów Deloitte, Biblioteka prawna „Rzeczypospolitej”.
- Rachunkowość finansowa przedsiębiorstw według znowelizowanej ustawy o rachunkowości*. Cz. I, red. K. Sawicki, Wydawnictwo Ekspert, Wrocław 2001.
- Rachunkowość polska na tle regulacji międzynarodowych*, red. M. Walczak, Katedra Rachunkowości Uniwersytetu Łódzkiego, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Oddział Okręgowy w Łodzi, Łódź 2002.
- Sobolewska M., *Rachunkowość po nowelizacji w praktyce. Stan prawny na dzień 8 kwietnia 2004 r.*, Grupa Wydawnicza INFOR Sp. z o.o. Warszawa.
- Surdykowska S., *Rachunkowość międzynarodowa*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 1999.
- Turyňa J., *Vademecum rachunkowości. Standardy rachunkowości MSR – US GAAP – Polskie ustawodawstwo*, Centrum Doradztwa i Informacji Difin Sp. z o.o., Warszawa 2003.
- Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. po nowelizacji (DzU 2002 nr 76, poz. 694).
- Walińska E., *Międzynarodowe Standardy Rachunkowości. Ogólne zasady pomiaru i prezentacji pozycji bilansu i rachunku wyników*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2005.
- Walińska E., *Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa*, t. I, Dom Wydawniczy ABC, Oddział Polskich Wydawnictw Profesjonalnych Spółka z o.o., Warszawa 2006.

THE MEANING OF INTERNATIONAL STANDARDS OF ACCOUNTANCY IN POLISH FINANCIAL POLICY

Summary: Financial policy is understood as one of many kinds of policies apart from social and economic policy. It also is in a considerable degree the financial reflection of social and economic policy. However, this does not mean that it has to be the passive reflection of social and economic policy. Financial policy co-creates and determines, especially in conditions of the market economy, the background of economic and social policy. In financial policy one has to deal with both: establishing aims and means of their realization. Both have a financial character. The instruments of creating financial policy are such steps as: planning norms setting (financial planning and programming), legal norms setting (general norms – the financial law), individual norms setting (financial law acts and decisions) as well as informative policy in the area of finances. Financial policy can be more or less articulated, can be more or less consequent but its effectiveness is dependent on the efficient functioning of financial information. The EU puts a large pressure on development, harmonization and standardization of financial reporting mainly in the area of accountancy.